

حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ

حسین غفّاری

www.ketab.ir

غفاری، حسین، ۱۳۳۴-
حتی مطلع الفجر: تبیین جایگاه وجودشناختی لیلہ القدر / نویسنده: حسین غفاری
۱۰۴ ص. تهران، حکمت، چاپ اول: ۱۳۹۵ ش/۱۴۳۷ ق
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۱۷۲-۳
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا
شب قدر

Laylat al-Qadr

شب قدر -- پرسش ها و پاسخ ها
Laylat al-Qadr -- Questions and Answers
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ج ۲/۴۷/۶۴/۲۵۹ BP
بندی دیویی: ۲۹۷/۷۳۷
شماره کتابشناختی: ۴۲۵۶۰۳۱

مؤسسه انتشارات حکمت

حتی مطلع الفجر

تبیین جایگاه وجود شناختی لیلہ القدر
حسین غفاری

(گروه فلسفه دانشگاه تهران)

hghafari@ut.ac.ir

طراحی صفحات استقبال: حمید گودرزی
حروفچینی و صفحه آرایی: انتشارات حکمت
چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر کیمیای حضور

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

چاپ اول: تیر ۱۳۹۵ / رمضان الکرم ۱۴۳۷

کلیه حقوق این اثر متعلق به نشر حکمت است.

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای ایوریحان، شماره ۹۴، کدپستی ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۴

www.hekmat-ins.com info@hekmat-ins.com

تلفن: ۶۶۴۶۱۲۹۲ ۶۶۴۱۵۸۷۹ ۶۶۴۰۶۵۰۵

سامانه پیام کوتاه: ۰۲۱۶۶۹۵۰۹۸۷

فهرست

۱۳

مقدمه

مجلس اول

۱۷

شب قدر، از محاسن هدایت اسلامی

۱۸

شب قدر، شب منزلت و موقعت انسان

۱۹

مقدر شدن تمام امور در شب قدر

۲۱

بحث جبر و اختیار

۲۳

انسان، مجرای مقدرات الهی

۲۴

نص آیات قرآنی درباره لیلۃ القدر

۲۵

نزول تدریجی قرآن کریم و اعتراض کفار

۲۷

فرق انزال و تنزیل

۲۷

معنای احکام

۲۸

جمع بین نزول دفعی و تدریجی قرآن کریم

۲۹

معنای امّ الکتاب

۳۰

نهی از قرائت قرآن قبل از اتمام وحی

۳۱

تفسیر مفهوم وجود اجمالی

۳۲

چگونگی نزول قرآن کریم از مرتبه امّ الکتاب به باطن پیامبر ﷺ، نزول یا صعود

۳۴

عدم تعیین شب قدر توسط قرآن کریم

۳۵

تنها راه تعیین شب قدر، رجوع به سنت رسول خدا و ائمه معصومین علیهم السلام

۳۶

استمرار این شب در هر سال

- ۳۷ خروج وجودات از اجمال به تفصیل
۴۱ نزول ملائکه و روح
۴۲ سلام بودن شب قدر
۴۳ معنای سلام
۴۵ تراوش عالم طبیعت از عوالم بالا
۴۵ نسبت از نفوس شیطانی و خبیث در شب قدر به واسطه سلام بودن آن
۴۷ رابطه مستقیم شب قدر و انسان کامل

مجلس دوم

- ۵۱ بحث خان و زمان در ليلة القدر
۵۲ تصور غلط ملذخ و عوالم وجود
۵۳ منظور از «روح» در آن
۵۵ معنای «یوم» در قرآن
۵۶ دوری مردم از خداوند و نزدیکی خداوند به مردم
۵۷ آیات دال بر تفاوت مقدار در نزد خداوند و عالم طبیعت
۵۸ کلام علامه طباطبایی رحمته الله علیه در تفسیر «اللهی و طبعی»
۵۸ نقد کلام علامه طباطبایی رحمته الله علیه
۶۱ نظر مصنف در باب «مقدار در عوالم مجرد»
۶۱ صفات وجود مانند خود وجود دارای تشکیک می باشد
۶۳ زمان هم دارای تشکیک است
۶۵ بررسی تشکیک در «بعد»
۶۸ تفاوت میان زمان وجودی و زمان مقایسه‌ای
۶۹ لزوم داشتن معیار واحد در سنجش
۷۰ تفاوت کشش‌ها در عوالم مختلف
۷۳ تفاوت سیر انسان و دیگر موجودات به سوی کمال حقیقی
۷۵ خلاصه‌ای از آنچه گفته شد
۷۶ رفع تعارض ظاهری در آیات سورة سجده و حج
۷۹ نزول یک شبه و صعود پنجاه هزار ساله
۸۰ شب قدر و انسان کامل
۸۳ نزول ملائک یا صعود انسان کامل

مجلس سوم

۸۷

انبیای گذشته و شب قدر

۸۹

معنای «خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ» بودن شب قدر

۹۲

شب قدر، «یک» شب است

۹۳

رویت هلال از شنون ولی فقیه جامعه اسلامی است

۹۵

اشکالاتی در مورد تعیین دقیق شب قدر

۹۷

پاسخ به سؤالات مربوط به تعیین دقیق شب قدر

۹۷

شب قدر فراتر از زمان و مکان

مقدمه

«... حتی مباح الفجر» رساله‌ای است «حکمی - قرآنی» در تبیین ماهیت و جایگاه وجود ساختی لیلۃ‌القدر، که حاصل سه جلسه درس گفتارهایی است که در سال ۱۳۸۰ در جمعی کوچک از دوستان ایمانی و همسفران روحانی ایراد گردید. البته این جلسات با تیت شرح و تفسیر نکات حکمی و معارفی موجود در ادعیه شهرة ماثوره از ساحت ائمه معصومین سلام‌الله علیهم اجمعین تسکین‌رديده است. والحمدلله نیز در این مقصود تا به امروز توفیق حاصل شده و اثر ادعیه مشهوره و برخی زیارات ماثوره تفسیر شده است. در مقدمه این جلسات که در ماه شعبان سال ۱۳۸۸ برگزار شد به مدت شش جلسه درباره مطلق دعا در دو بخش بحث شد، بخش اول به تبیین جایگاه وجودشناسانه دعا در نظام اسباب و مسببی عالم پرداخته شد و در بخش دوم خصوصیات عام ادعیه شیعی - اسلامی مورد بررسی قرار گرفت. سپس به مناسبت ورود به ماه مبارک رمضان مدت سه جلسه به تفسیر ماهیت لیلۃ‌القدر و نقش وجودی آن در جهان بین‌الهی قرآنی و شیعی و اهمیت آن از نظر نقش و موقعیت انسان در نظام هستی و مصداق اتم و اکمل آن یعنی جایگاه وجود انسان کامل و قلب عالم هستی اختصاص یافت که مباحث رساله حاضر را تشکیل می‌دهد.

نظام منطقی این تفسیر اقتضا می‌کند که ابتدا، نقش وجودشناختی مسئله دعا در نظام علّی و معلولی هستی تبیین گردد و سپس مبتنی بر این دیدگاه، موقعیت خاص لیلة القدر مورد شناسایی و تفسیر واقع شود، کما اینکه در عمل نیز ترتیب جلسات مزبور بر همین روال بود. منتهی در مقام انتشار این مباحث از آنجا که بحث دعا هنوز در انتظار بازبینی محققان نگارنده به سر می‌برد و از طرفی از جانب برخی اجتهاد اصرار بر انتشار حداقل مباحث لیلة القدر برای ایام ماه مبارک سال جاری بود، لذا با وعد انتشار آن مباحث انشاءالله به زودی، فعلاً با مفروض انگاشتن آن مباحث و اشاره به منابع حاصله از آن مباحث گسترده، به بیان جملاتی از آن نتایج در این بخش گذر می‌کنیم.

بر اساس دیدگاه قرآنی و عرفانی، اصولاً خلقت موجودات که همان ظهور اسماء الهی در مقام فعل هستی است بر اساس وهابیت وجود ذاتی الهی، در پاسخ به نیاز و درخواست، طلب استعدادی حقایق علمیه اشیاء در مرحله‌ای از مراحل ذات الهی است، و حاصل این وجود و بخشش ذاتی، فعلیت یافتن حقایق خارجی اشیاء در مقام فعل الهی است و بر همین منوال طلب و درخواست ذاتی موجودات یکی از عوامل مؤثر در تحقق جریان فیض وجود در سراسر نظام هستی است. استمرار جریان خلقت در هستی آدم، منجر به پدیده درخواست اعتباری و تشریعی از ناحیه ذوات انسانی تحت عنوان «دعا» می‌شود. این جریان طلب و درخواست تشریعی و اعتباری البته در اصل و گوهر خرد مبتنی بر نیازها و خصوصیات عینی وجود آدمی است و در مرحله بعد دامنه آن به خواسته‌های فکری و ذهنی و ارادی او تسری می‌یابد و از اینجا درخواست و دعای انسان خود به گونه‌ای در زمره سلسله علل وجودی تحقق حوادث مربوط به وی قرار می‌گیرد.

این بیان فشرده حاصل مباحث گسترده‌ای است که در ضمن رساله «فلسفه دعا» به آن پرداخته شده است و اکنون به عنوان نقطه عزیمت حرکت تفسیری رساله پیش‌رو تلقی می‌شود.

نکته دیگری که باید به آن اشاره شود توضیحی است درباره توصیف این رساله به عنوان «حکمی - قرآنی» در ابتدای این مقدمه. اصولاً مباحثی از این قبیل به گونه‌ای است که عقل بشر به طور مستقل و ابتدا به سادگی تدبیر، دستیابی بر آنها را ندارد و بلکه این توفیق برای عقل تنها پس از موعود بی است که از مجرای برخورداری از نعمت بی‌بدیل کلام الهی و کشف زوایای این نظام تودرتوی هستی توسط خالق و مدبّر و ناظم یگانه آن در منظر مرآی آدمی قرار می‌گیرد و البته از آن پس، این کار قوه بی‌بدیل کشف معجزات، هستی یعنی گوهر قدسی عقل است که با واکاوی زوایای کلام قدسی وحی به ژرفای حقایق هستی نائل شود. از این روست که این رساله را حکمی - قرآنی، نامیدیم تا معارف حاصله را به عنوان محصول مشترکی از «الف» در حقیقت ظاهری و باطنی الهی در انسان یعنی وحی و عقل بر تارک معارف معنوی بنشانیم. ولله الحمد أولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً.

در پایان از جناب حجة الاسلام حیدری که رحمت پیاده کردن و تدوین اولیه مطالب بر عهده ایشان بود تشکر می‌شود.

والسلام علینا و علی عبادالله الامت

حسین غفاری

۲۷ شعبان المعظم ۱۴۳۷ هجری قمری

۱۴ خرداد ۱۳۹۵